

F. t. beslutn. om at styrke borgernes retsstilling

skal tage stilling til ved en noget grundigere sagsbehandling, end de offentlige myndigheder har mulighed for, blandt andet ved, at retten hører parterne og eventuelle vidner. For det andet er der jo en væsentlig forskel på lovens ord om »rimelig grund til at føre proces« og myndighedernes vurdering af »rimelig udsigt til at vinde sagen.« Det kan godt være højest usikkert, om man vinder en sag, fordi det f.eks. er et nyt område, der ikke tidligere har været prøvet ved retten, eller fordi det afhænger af vidners og parter forklaringer for retten.

Dertil kommer, at man nogle gange kan få afslag på en ansøgning om fri proces, hvis de offentlige myndigheder vurderer, at man kan være sikker på at vinde sagen, f.eks. hvis det drejer sig om en lejer, der ikke har fået tilbagebetalt sit depositum fra udlejeren, selv om udlejeren ikke har noget modkrav. Men hvis man ikke har penge til at anlægge sagen, hjælper det ikke, at man kan være sikker på at vinde sagen, for hvem skal lægge ud for retsafgiften og betale advokatsalæret, hvis udlejeren nu ikke straks betaler depositummet.

Reglerne om fri proces bør derfor ændres, så man kan få fri proces, medmindre det er klart, at man vil tabe sagen.

Ad 5. Udvid borgernes adgang til gratis og anonym rådgivning:

Mange borgere har behov for at få afklaret juridiske problemer og/eller få hjælp til f.eks. at skrive til udlejeren, kommunen eller andre. I mange sager er det ikke nødvendigt med en advokat, og en del borgere vil slet ikke tænke på en advokat som en mulighed. Der er gode erfaringer med åbne rådgivninger, hvor enhver kan komme ind fra gaden og få råd og vejledning med det samme og eventuelt hjælp med korrespondance eller videre henvisning til, hvor man kan få hjælp til at føre en sag.

Der bruges i dag kun ca. 9 mio. kr. til gratis retshjælpsinstitutioner. Dette beløb bør forøges væsentligt, og der bør iværksættes målrettet oplysningsvirksomhed for at gøre opmærksom på muligheden for at oprette gratis retshjælpsinstitutioner.

Ad 6. Ændret bevisbyrde i sager mod offentlige myndigheder:

Der er mange sager, hvor borgere kommer i klemme i systemet, f.eks. sager om førtidspension, om, hvilke sociale ydelser man har ret til, om man skal trækkes i dagpengene. Det kan være meget svært for

en borger at løfte bevisbyrden for, at myndigheden tager fejl. Disse sager kan have meget store konsekvenser for borgeren; det kan nogle gange være hele livsgrundlaget, der står på spil. I straffesager er det altid myndigheden, der skal bevise, at borgeren har begået noget strafbart, også i små sager om at køre over for rødt eller parkere ulovligt. Det virker noget besynderligt, at der ikke er den samme retssikkerhed for borgeren i sager, der har langt større betydning end en mindre bøde. Derfor bør bevisbyrden ændres i borgernes sager mod offentlige myndigheder, så det bliver myndighederne, der skal bevise, at de har ret, i stedet for at borgerne skal bevise, at de har begået en fejl.

I første omgang bør princippet indføres i sociale sager og arbejdsmarkedssager, f.eks. om dagpenget og arbejdsskadeerstatning.

Ad 7. Offentlig og gratis adgang til domme:

Det er vigtigt, at alle har adgang til domme, så man kan se, hvordan retspraksis ser ud på et bestemt område. Det kan også spare nogle retssager, hvis man kan se, hvad der er dømt i lignende sager. I dag er det et privat, multinationalt firma, der sidder på udgivelsen af domme i Danmark, dels i Ugeskrift for Retsvæsen, dels i diverse særlige tidsskrifter/domsudgivelser. Desuden er der enkelte andre, der offentliggør domme på specielle områder. Og nogle retter er begyndt at offentliggøre domsresuméer på deres hjemmeside. Men det er kun en lille del af dommene, der bliver offentliggjort.

Med moderne teknik er det rimelig simpelt at sikre, at alle domme bliver lagt ind i en domsdatabase. Det er vigtigt, at der bliver lagt en række søgekriterier ind i databasen, så det bliver nemt at foretage en afgrænset søgning i f.eks. alle sager vedrørende lønindeholdelse i kontanthjælp. Domsdatabasen bør være offentligt tilgængelig på internettet på samme måde som Retsinformation, hvor alle borgere gratis kan se alle love, bekendtgørelser m.v. Det vil naturligvis koste nogle ressourcer hos domstolene at lægge dommene ind i en domsdatabase med søgekriterier, men samtidig vil man i hele den offentlige sektor spare udgifter til diverse tidsskrifter med domme.

Det bør kombineres med en mulighed for at abonnere for et beløb, der svarer til omkostningerne, på domme på et bestemt område, f.eks. strafferet eller arbejdsmiljø, således at man jævnlige får tilsendt en oversigt over nye domme på området. Det må drøftes med domstolene, anklagemyndighederne og Advokatrådet, om en sådan væsentlig ændring i offentliggørelsen af domme bør føre til, at parterne på forhånd